

Сабецька Т.І.

Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя

Побудова профілю господарсько-економічного середовища в рамках маркетингового аналізу зовнішнього макросередовища сільгоспмашинобудівної галузі України

Запорукою успішного формування виробничої програми промислового підприємства, особливо в період кризового стану світової та вітчизняної економічних систем, є комплексний маркетинговий аналіз зовнішнього середовища який дасть змогу підприємству уникнути проблем, пов'язаних із недостатністю ринкової інформації про приховані загрози та потенційні можливості його оточення.

Зважаючи на те, що серед факторів зовнішнього макросередовища сільгоспмашинобудівної галузі чи не найважливішу роль відіграють чинники господарсько-економічного характеру, побудова профілю господарсько-економічного середовища в рамках маркетингового аналізу зовнішнього макросередовища галузі сільськогосподарського машинобудування України є актуальним завданням, оскільки дозволяє окреслити ринкові можливості та оцінити перспективи подальшого розвитку підприємств галузі.

Профіль господарсько-економічного середовища будемо розглядати як його стан в кожен конкретний період часу. Побудову профілю господарсько-економічного середовища вважаємо за доцільне здійснювати на основі підбору часткових показників, які характеризують той чи інший його аспект. Далі дослідником чи експертом проводиться аналіз стану та динаміки обраних часткових показників, здійснюється оцінювання цих показників з точки зору сприятливості чи несприятливості їхнього впливу на загальний стан господарсько-економічного середовища та приведення їх до єдиної оціночної шкали на основі таблиці 1. Після цього для кожного із часткових показників стану господарсько-економічного середовища відбувається розрахунок одиничної величини (OB_i), яка являє собою приведену до єдиної числової оціночної шкали оцінку часткового показника (O_i), відкориговану на значення коефіцієнта вагомості (KB_i) даного показника. Варто зауважити, що розподіл коефіцієнтів вагомості часткових показників здійснюється на основі суб'єктивної оцінки дослідника чи експерта.

Таблиця 1.

Числова оціночна шкала

Оцінка показника	Числове значення оцінки (O_i)	Спрямованість впливу значення показника на зовнішнє середовище
------------------	-----------------------------------	--

Дуже висока	100 – 81	Позитивний вплив
Висока	80 – 65	
Середня	64 – 36	Нейтральний вплив
Низька	35 – 21	Негативний вплив
Дуже низька	20 – 0	

Для побудови профілю господарсько-економічного середовища сільгоспмашинобудівної галузі нами були обрані наступні часткові показники: фаза економічного циклу, в якій перебуває економіка країни, рівень ділової активності, темпи росту ВВП, темпи промислового та сільськогосподарського виробництва, рівень інфляції, коливання валютних курсів, ефективність бізнесу, інвестиційний клімат та доступність кредитних ресурсів.

Найважливішим фактором, який визначає стан господарсько-економічного середовища, є циклічний характер розвитку економіки. Активність впливу циклічних факторів на розвиток сільськогосподарського машинобудування та стан ринку сільськогосподарської техніки залежить від фази циклу, який проходить економічна система в певний конкретний період часу. В даний момент кризовий стан, який охоплює економіку країни, ще більше поглиблює існуючі галузеві проблеми, серед яких відсутність власних фінансових ресурсів у потенційних споживачів сільгоспмашинобудівної продукції, труднощі, пов'язані із залученням кредитних ресурсів, коливання валютних курсів та різке падіння національної валюти в другій половині 2008 року, скорочення потоку інвестиційних ресурсів тощо. А енергетична криза, яка супроводжується невпинним зростанням цін на енергетичні ресурси, є поштовхом до застосування в процесі виробництва сільгоспмашин та обладнання енергозберігаючих технологій, а також до виготовлення вдосконаленої енергоекономічної сільськогосподарської техніки. Подальше дослідження господарсько-економічного профілю зовнішнього макросередовища сільгоспмашинобудівної галузі вважаємо за доцільне проводити на основі аналізу ряду показників стану національної економіки, динаміка яких за останні три роки відображена в таблиці 2.

Таблиця 2.

Динаміка основних економічних показників зовнішнього макроекономічного середовища

Показник	Період			Тенденція зміни показника
	2007	2008	2009	
ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ				

Індекс обсягу ВВП (у порівнянних цінах), у % до попереднього періоду	107,9	102,1	84,9	Спостерігається поступове падіння обсягу ВВП, в т. ч. в промисловості з 2008 р., в сільському господарстві – з 2009 р.
в т. переробна промисловість	110,1	97,7	73,4	
в т. сільське господарство	94,0	117,2	99,7	
ВИРОБНИЦТВО				
Індекс промислового виробництва, у % до попереднього періоду	110	97	78,1	З 2008 р. розпочинається значне зниження обсягів промислового виробництва, зокрема, машинобудування – майже на 50%, сільгоспмашинобудування – на 70%. Також відбувається уповільнення темпів росту сільськогосподарського виробництва.
в т. ч. машинобудування	129	109	54,9	
сільськогосподарське машинобудування	120,0	126,1	55,1	
Індекси сільськогосподарського виробництва, у % до попереднього періоду	93,5	117,1	100,1	
ІНФЛЯЦІЯ				
Рівень інфляції, %	16,6	22,3	12,3	Для всіх показників інфляції характерне різке підвищення темпів у 2008 р. Зокрема, рівень цін промислової продукції зріс більш як на 35%, споживчих цін – на 20% в рік. У 2009 р. приріст цін стабілізувався на рівні 12-14%.
Індекси цін виробників промислової продукції, % до попереднього періоду	119,5	135,5	114,3	
в т. ч. машинобудування	109,9	120,0	107,7	
Індекс споживчих цін, у % до попереднього періоду	112,8	125,2	112,3	
ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕСУ				
Питома вага підприємств, які отримали прибуток у звітному періоді, %	67,5	62,8	58,7	Останні тенденції свідчать про зниження ефективності бізнесу в нашій державі. Так, питома вага збиткових підприємств зростає і вже перевищила 40% (зокрема в промисловості вона сягає майже 46%). В сільському господарстві, навпаки, поступово збільшується кількість підприємств, які отримують прибуток
в т. ч. в промисловості	66,6	61,1	54,1	
в сільському господарстві	73,7	71,7	80,2	
Питома вага підприємств, які отримали збиток у звітному періоді, %	32,5	37,2	41,3	
в т. ч. в промисловості	33,4	38,9	45,9	
в сільському господарстві	26,3	28,3	19,8	

Продовження таблиці 2

ІНВЕСТИЦІЇ				
Індекс інвестицій в основний капітал, у % до попереднього періоду	129,8	97,4	56,3*	Зростання обсягу інвестицій в основний капітал на 30% у 2007 р. змінюється різким падінням їх обсягу вдвічі в 2009 р. Також уповільнилися темпи приросту прямих іноземних інвестицій.
Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну (наростаючим підсумком), млрд. дол.,	29,5	35,7	40,0	

Індекс прямих іноземних інвестицій, у % до попереднього періоду	139,2	121,0	112,0	
КРЕДИТУВАННЯ				
Залучення кредитних ресурсів підприємствами АПК, млрд. грн. у % до попереднього періоду	11,6	20,1	5,8	Динаміка кредитування аграрної сфери нестабільна. Якщо в 2008 р. спостерігалось значне зростання обсягу залучених кредитів у АПК, в т. ч. на пільгових умовах вдвічі, то вже у 2009 р. їх обсяг значно скоротився і становить всього 28,9% від рівня попереднього року
В т. ч. на пільгових умовах, млрд. грн. % до попереднього періоду	7,8 -	15,1 193,6	2,6 17,2	

* – дані за січень-вересень 2009 року.

Таблиця побудована на основі: [2], [7, С. 24, 52, 67, 86, 113], [5], [3], [6], [1], [4].

Беручи до уваги динаміку основних макроекономічних показників, побудуємо профіль господарсько-економічного середовища функціонування підприємств сільгоспмашинобудівної галузі (див. табл. 3).

Таблиця 3

Профіль господарсько-економічного середовища

Показник	Оцінка дослідником	Числове значення оцінки (O_i)	Коефіцієнт вагомості показника (KB_i)	Одинична величина показника (OB_i)	Максимальна величина показника (при умові, що $O_i = 100$)
Фаза економічного циклу	низька (криза, поступове піднесення)	25	0,20	5	20
Рівень ділової активності	низька	30	0,05	1,5	5
Темпи росту ВВП	дуже низька	20	0,08	1,6	8
Темпи промислового та сільськогосподарського виробництва	дуже низька	20	0,15	3	15

Продовження таблиці 3

Рівень інфляції	середня	40	0,10	4	10
Коливання валютних курсів	середня	62	0,07	4,34	7
Ефективність бізнесу	низька	35	0,12	4,2	12
Інвестиційний клімат	низька	34	0,10	3,4	10

Доступність кредитів	середня	60	0,13	7,8	13
Узагальнена оцінка господарсько-економічного середовища (Y ₂)				34,84	100

Результати побудови профілю господарсько-економічного середовища галузі сільськогосподарського машинобудування нашої країни та розрахунок його узагальненої оцінки, яка дорівнює 34,84 при максимально можливій – 100, свідчать про те, що стан господарсько-економічного середовища є несприятливим для функціонування та розвитку сільгоспмашинобудівних підприємств. Дана ситуація зумовлена тим, що внаслідок негативного впливу економічної кризи на динаміку основних економічних показників, майже всі вони отримали низькі експертні оцінки. Це означає, що переважна більшість факторів зовнішнього макросередовища характеризуються негативним вектором впливу на діяльність підприємств та стає джерелом явних чи потенційних загроз для їх успішного функціонування. За таких умов потрібно виважено та обережно підходити до розробки виробничої програми підприємства, по можливості уникаючи впливу несприятливих ринкових факторів.

Таким чином, оцінювання стану та побудова профілю господарсько-економічного середовища має важливе практичне значення для розробки ефективного плану виробництва та в процесі поточної виробничо-господарської діяльності підприємства, оскільки дає змогу оцінити кількісні і якісні показники макроекономічного середовища, виявити особливості впливу на підприємство господарсько-економічних факторів, дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення виробничого та маркетингового характеру, забезпечує певний рівень ефективності виробничої діяльності та сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємства.

Література.

1. Агропромисловий комплекс у 2008 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/78009>.
2. Веб-сайт “КредитДепозит” [Електронний ресурс]. – <http://www.creditdeposit.com.ua/Inflation>.
3. Довідка “Про підсумки роботи галузей промисловості за січень-грудень 2008 року” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://industrialnu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=69345&cat_id=36479.